

GEÇMİŞTEN GÜNCELE VENÜS

Bahar Başak ÜSTEL ARI

Dr. Arş. Görevlisi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, baharbasakustel(at)hotmail.com

Anahtar kelimeler:

*Venüs,
Güzellik,
Güncel,
Kadın*

ÖZ

Sanat tarihine göz attığımızda; mitolojide aşk ve güzellik tanrıçası olan Venüs, ilk çağlardan günümüze kadar önemini korumuştur. Venüs, ilk olarak bereket tanrısı olarak tasvir edilmiş, ancak daha sonra güzellik tanrıçası olarak betimlenmiştir. Venüs, pek çok düşünür ve felsefeci tarafından ortaya konulan ideal güzelliğin temsili olmuş ve günümüze kadar bu konu ile ilgili pek çok sanatçı tarafından farklı şekillerde farklı bakış açıları ile irdelenmiştir. Önemli bir mitolojik karakter olan Venüs, güncel sanatta da varlığını sürdürmektedir. Bu çalışmada, Venüs imgesinin sanatçılar tarafından ele alınış biçimi irdelenmiştir.

VENUS FROM THE PAST TO THE NOW

Keywords:

*Venus,
Beauty,
Actual,
Female*

ABSTRACT

When we look at art history; In mythology Venus, the goddess of love and beauty, has maintained its importance as it existed from the first ages until today. Venus was first depicted as the god of fertility, but was later depicted as the goddess of beauty. It has been the representation of the ideal beauty re-vealed by many philosophers and philosophers, and has been explored through different perspectives in different ways by many artists. An important mythological character, Venus continues to exist in contemporary art. In this study, the way the Venus image was handled by the artists was examined.

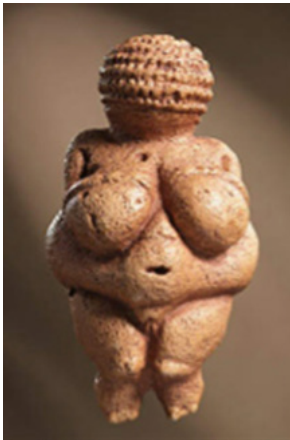
Giriş

Mitoslar, kurgusal us dışı varlık ve olayları içeren öykülerdir. İnsanoğlunun var olduğu bütün zaman dilimlerinde ve mekânlar da mitoslar hep var olmuştur.

Yazar Ömer Tecimer'e göre, insan olmanın ve toplumsal yaşamın doğal bir neticesi sebebiyle mitoslar da sosyolojik, psikolojik, tarihsel, kültürel ve dinsel boyutlar bulunmaktadır. Tüm bunların varlığı mitoslara öznel bir bakış açısıyla yaklaşılamayacağını göstermektedir. (Tecimer, 2004: 13,17)

Arkeolojik ve antropolojik araştırmaların ortaya çıkardığı insan tarihinin yaklaşık 4-4,5 milyon yıl öncesine kadar dayandığı sürede pek çok mitolojik anlatı var olmuştur (2000: 232-233). Tüm bu mitolojik anlatılar kültür ve toplumlara göre farklılık gösterebilmektedir. Eski Mısır halkı, düş gücünün neler yaratabileceğini göstermek istercesine tanrıları kedi başlı bir kadın olarak üretmiş, taşlardan dev sfenksleri oluşturmuşlardır. Mezopotam mitlerinde ise tanrılar, bazen kuş başlı adam tasviri ile karşımıza çıkarken bazen de boğa başlı aslan olarak karşımıza çıkabilmektedir. Gerçekleştirilen arkeolojik araştırmalar neticesinde, çağlar öncesinde yaşayan insanlardan günümüze kadar sürede insanoğlunun tanrısı pek çok surette betimlediğini görebilmekteyiz.

Sanat tarihine baktığımızda, pek çok şekilde tasvir edilen karakterler arasında yer alan tanrıçalardan bir tanesi de bereket ve güzellik tanrıçası Venüs'tür. İlk tanrısal tasvirlerin en önemlileri arasında Willendorf Venüsü yer almaktadır.

Görsel 1. Willendorf Venüs, Kireçtaşı, 11cm, Viyana Doğa Tarihi Müzesi, MÖ.25.000

Bilinen en eski Venüs heykelciği yaklaşık olarak MÖ. 25.000 yıllarına aittir. Wachau'da bulunan Willendorf bölgesindeki demiryolu inşaatı sırasında ortaya çıkartılan heykelcik, kireçtaşından yapılmış olup neredeyse hiç hasar görmekten günümüze kadar ulaşmıştır (Tetikçi, 2015: 40). Tanrıça

olarak tasvir edilen (Görsel 1) Willendorf Venüs'ü, Paleolitik dönem insanın düşüncelerindeki tanrıça tasvirinin somut kanıtıdır. Paleolitik dönem erkeğin düşüncesindeki kadın ise kolsuz ve detaysız şişman bir bedene sahiptir. Heykelin en önemli özelliği, belli olmayan yüz hatlarıdır. Bu heykelcik güzelliğin ve birey olmanın önemsiz olduğu bir dönemi temsil etmektedir. (Paglia, 2004: 66). Paleolitik dönem insanı için bereket tanrıçası olan Venüs, Yunan Mitolojisi'nde ise güzellik tanrıçası olarak nitelendirilmiştir.

Sanat tarihine göz attığımızda, Venüs kadın çıplaklığı ile ilgili her türlü eşiğin aşılmasında öncülük eden bir mitolojik karakter haline gelmiştir. Çıplaklığı kabul edilebilir hale getirmiş ve ideal güzelliğin de simgesi olmuştur. Tanrıça Venüs mitolojik geçmişi ile nesiller boyu değişen toplumsal ve kültürel hayat içerisinde kendisine her zaman yer bulmuştur. Bu varoluş her dönem ideal insan anlayışına paralel olarak sanat yapıtlarında şekillenerek değişim göstermiştir. Güzellik ve aşk tanrıçası olan Venüs ya da diğer bir adı ile Afrodite'in doğuşu hakkında söylenen pek çok efsane bulunmaktadır. Efsanelerin birinde Hesiodos, bu tanrıçanın denizin köpüklü dalgalarından doğduğunu söylerken, diğer bir tanesinde ise Homeros; tanrıçanın Zeus ile Okenos kızı Dione'den doğduğunu söylemektedir. Homeros ve pek çok şair, Aphrodite'i güzel, alımlı, gönül alıcı, gibi niteliklerle betimlemişlerdir (Erhat, 2001).

Yunan mitolojisindeki anlatıya göre; Gaia'nın doğduğu son titan olan Kronos, babası Uranüs'ü hadım ederek cinsel organını denize atmış ve denizden aşk ve güzellik tanrıçası olarak Venüs doğmuştur.

MÖ.4. yüzyıla kadar bereket tanrıçası olan Venüs, artık güzeli yansıtan bir tanrıça haline dönüşmüştür. İnsanlık tarihi içinde yeri oldukça eski olan güzel kavramı, estetiğin en temel kavramı olarak yerini korumaktadır. Geçmişten günümüze sanatçılar ve sanat kuramcılar, güzel kavramını yorumlamak için çeşitli yargılarda bulunmuşlardır. Güzellik kavramı ile ilgi felsefi anlamda söz söylemiş olarak kabul görülen ilk düşünür, Pythagoras'tır. Pythagoras'a göre "En güzel şey: Harmonia (uyum)" (Kranz, 1984: 45).

Düşünür, güzeli uyum olarak nitelendirmiştir. Buna göre; harmonia ile güzellik arasında bir ilişkinin var olduğundan bahsedilebilir. Harmonia; "Birbirine zıt olan şeylerin, harmanlanmasıyla ortaya çıkan dengeden doğan uyum" demektir (Baki, Uzun, Uzun, Yolsal, Erk Ulaş, 2002: 642).

Platon, güzel kavramını felsefi olarak ele almış ve onu sistemli bir biçimde geliştirmiştir. Platon, ilk olarak güzel ve

iyi arasında özce uygunluk bulur ve “Güzel ve iyi aynıdır.” der. Daha sonra güzelin idealar aleminde yani tanrı katında olduğunu belirterek, varlıklarda ve olaylarda güzelliğin olmadığının üzerinde durmuştur. Ancak ilerleyen yaşlarında güzelliği, idealar dünyasından ayırarak bu kavramı matematiksel temellere dayandıranlar arasında yer almıştır.

Bir başka düşünür Aristoteles ise güzelliği Yunanların her gün kullandıkları anlamda kullanır. Ona göre güzel, ilk olarak doğal ve canlı olandır. Doğa biçimleriyle sanat biçimleri arasında karşılaştırmaya girmez. Aristoteles’te Platon gibi güzeli matematiksel temellere oturtturur. Aristoteles’in Yunan felsefesi ilede uyum sağlayan bir başka güzellik yargısı ise; çok büyük ve çok küçük olanın güzel olarak nitelendirilemeyeceğidir (Ergün, 2008: 4).

Modern estetiğin kurucusu kabul edilen Kant ise güzel kavramını hoş, iyi, doğru kavramlarından ayırt ederek; yüce, yararlı ve çirkin kavramları ile ilişkilendirir. Kant bunu şöyle açıklamıştır: Bir şeye iyi demek için, her zaman o şeyin ne olduğunu bilmemiz, yani o şey hakkında bir kavrama sahip olmamız gerekir. Ancak bir şeye güzel demek için böyle bir gereksinime ihtiyaç olmadığını belirterek güzel kavramını salt estetik bir değer olarak değerlendirmiştir.

Aynı zamanda Kant’ın yüce kavramını, değerlendirmesi estetik açısından önemli bir yere sahiptir. Kant’a göre güzel, sınırlı (Aristoteles’in ifadesiyle belirli bir büyüklük) ve belirli bir nesne iken, sınırsız ve insan algılarını zorlayıcı nitelikler taşıyan nesneler yücedir. Örneğin: “Venüsün doğuşu” tablosunun bir çerçeve içinde yer alması ve belirli ebatlara sahip olarak kavranılabilirliği açısından güzel olarak değerlendirilirken, La Sagrada Famillia Katedrali’nin büyüklüğü, insan algısını zorladığı için yüce olarak değerlendirilebilir. (Kant, 2006: 45).

Güzellik pek çok mitosa, masallara, destanlara konu olmuştur. Fiziksel görünümde, bedenlerde, ruhta, doğada ve tabi ki sanat alanında karşımıza çıktığı için insanoğlunun en yakından deneyimlediği bir şeydir.

Batı sanatı tarihine baktığımızda estetik bir obje olarak ortaya konan Afrodite, genellikle çıplak olarak betimlenmiştir. İlk çıplak kadın betimlemesi ise heykeltıraş Praksiteles tarafından Antik Yunan döneminde yapılmıştır. İdeal güzelliği ve cinsel çekiciliği ile ele alınan ve sanat tarihinde önemli bir yere sahip olan bu heykel ‘Knidos Afroditi’ (Görsel 2) olarak bilinmektedir. (Caner, 2004:80).

Görsel 2. Praksityeles, Knidos Afrodite, MÖ. 1yy

Günümüze kadar ulaşan bu heykel, en önemli eserler arasında yer almaktadır. Heykelin bir kopyası Vatikan Müzesi’nde yer almaktadır. Knidos halkı için önemli bir eser olan bu heykel Kral I. Nicomedes tarafından beğenilmiş olup satın alınmak istenmiştir. Karşılığında ise, şehre ait bütün borçların silinmesi vaat edilmesine karşın teklif şehir halkı tarafından reddedilmiştir.

MS. 5. Yüzyıl’da Hristiyanlığın hızla insanlar tarafından kabul görülüp yayılması beraberinde cinsellik, çıplaklık gibi konuların yasaklanmasını getirmiştir. Böylelikle ilkel dünyaya ait olduğu kabul görülen Venüs gibi tüm imgeler Hristiyanlık dininin gereği olarak yasaklanmaya başlamıştır (Caner, 2004: 80).

Bin yıl gibi uzun bir süreyi kapsayan bu yasaklar 15. yüzyılda insan bedeninin yeniden ele alınması ile birlikte tekrar kadın ve ideal güzellik kavramının önemini ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Yeniden tasvir edilen Venüs’ler arasında yer alan en önemli eserlerden biri hiç kuşkusuz ki ressam Sandro Botticelli’nin “Venüsün Doğuşu” (Görsel 3) adlı eseri olmuştur. (Turani, 2011: 369). Botticelli, Rönesans resim sanatının ilerlemesinde önemli bir yere sahip olan sanatçılar arasındadır. Sanatçı’nın önemli yere sahip olmasını sağlayan eserler, mitolojik anlatılara sahip olan yapıtlar olmuştur (Özdemir, 2016: 43).

Görsel 3. Sandro Botticelli, Venüsün Doğuşu, 175 x 278 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, Floransa, 1486

Birebir insan ölçülerinde, erotik, zarif, doğallık ve anıtsallık arasında ilk çıplak kadın, klasik döneme damgasını vuran bu muhteşem vücut, denizin içinden çıkan bu güzellik Antik Çağ'ın küllerinden yeniden doğuşu'nu simgeler niteliktedir (Kınay, 1993: 33). Bu eserin anlamı, ancak ona bir düşüncenin şekil bulmuş hali gözüyle bakıldığında anlaşılabilir. Bir resmin veya heykelin sahip olduğu mitolojik anlatı, birden güncel siyasete ait söylemler içeren bir hale gelebilmektedir (Krausse, 2005).

Dönemin ileri gelen ailelerinden birine mensup olan Lorenzo di Medici tarafından Botticelli'ye yaptırılmış olan "Venüsün Doğuşu" adlı yapıt, Medici'nin Platonik felsefeye dayanan hümanist bir anlayışa sahip olduğunun kanıtı gibidir. Botticelli'nin yapmış olduğu bu çalışmanın önemli özellikleri arasında, süslemeci bir anlatımın yanı sıra lirik bir anlatım içeren güzellik düşüncesinin varlığıdır. (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi-1, 1997: 276).

Venüs'ün kutsal güzelliğini anlatan bu resimde; rüzgar esintisi ile birlikte dalgaların arasında deniz kabuğunun üzerinde zarif bir hareket ile tek ayak üstünde bulunan Venüs, rüzgar tanrıları tarafından güller eşliğinde kıyıya yaklaştırılmaktadır (Gögebakan, 2010:77-80).

Nymphalardan biri, elinde tuttuğu pelerinle onu karşılamak üzere beklemektedir. Botticelli'nin resmine baktığımızda sanki resim içerisindeki hareketliliği görüp seslerini duymamızı istemiş olacak ki, resimde uçan figürler dikkati çekmektedir. (Gombrich, 1986: 198).

Oysa bir resmin konuşması, kendini anlatması mümkün değildir. Resim sadece anın ritmini tutar. John Keats'ın Yunan Vazosuna Ağıt şiirinde betimlediği gibi; resmedilen an, artık o zaman diliminin kölesidir. Venüs, hep o naif yüz ifadesiyle kalacak, Rüzgar Tanrısı'nda sonsuza dek, anlata-mamanın ezikliğini umarsızlığın nefesiyle üflemeyle devam

edecektir. Ancak bu asla Venüs'ün dertlerini anlatmaya yetmeyecek, ressamda sessiz bir o kadarda derin olan bu anın konuşma yetisine sahip olamayacağını betimleyecektir. Nefesin resmine yada başka bir söyleyişle taklidine sahip olmak, resmin konuşmasını sağlamayacak aksine sessizliğini yoğunlaştıracaktır. (<http://www.uffizi.org/artworks/the-birth-of-venus-by-sandro-botticelli/>).

Botticelli yapmış olduğu Venüs figürü ile klasik dönem Yunan heykeltıraşlarından Praksiteles'in yapmış olduğu Venüs figüründe (Görsel 2) iki göğüs arasındaki mesafe ve göğüsten göbek çukuruna kadar olan uzaklık ideal güzellik uyumunu sağlamaktadır. (Şenyapılı, 1996: 299). Botticelli de Venüs figürünü, Praksiteles tarafından geliştirilen ideal güzellik anlayışı ile yansıtmıştır (<http://www.yasamaugrasi.com/kultursanat/venusun-dogusu.html>).

Bir başka Rönesans ressamı Tiziano Vecelli ise tıpkı ustası Giorgione gibi yatan kadın formunu kullandığı "Urbino Venüsü" isimli eserinde, Venüs'ü cinsel çekicilikle ele almıştır. (Freedberg, 1989: 13-17). Resimde Venüs'ün duruşu Giorgione'nin 'Uyuyan Venüs' isimli çalışmasında olduğu gibidir. Venüs'e, resimde şehvetli bir duruş verilmiştir. Bir tanrının sahip olduğu özellik ve belirtilerin hiç biri izleyiciye yansıtılmamıştır. Venüs, bu resimde çıplaklığına aldırış etmeden doğrudan izleyiciye bakmakta olarak resmedilmiştir. Venüs'ün bu duruşuyla birlikte resimde yer alan ve sadakati simgeleyen köpeğin uyuyor olması Venüs'ün sadakatsizliğini yansıtmaktadır. Sanatçının Venüs'ü bu şekilde yansıtmayı, oldukça dikkati çekmiş ve aynı zamanda tepki almasına yol açmıştır. Amerikalı bir yazar olan Mark Twain, bu eseri dünyanın sahip olduğu en aşağılık ve müstehcen resmi olarak değerlendirmiştir. Ancak bu resim Edouard Manet'in Olympia adlı eserine ilham olmuştur. (wikipedia.org/wiki/Urbino_Venus?veaction=edit§ion=1).

Görsel 4. William-Adolphe Bouguereau, Venüsün Doğuşu, 1879

Venüs, Yunanlılar ve Romalılar tarafından saygın bir yere sahip olsa bile Hristiyanlığın yayılması ile itibar kaybedip, Ortaçağ boyunca ahlaksızlığın ve şehvetin göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Fransız ressam William-Adolphe Bouguereau, Venüs'ü tekrar yorumlayan sanatçılar arasındadır. Sanatçı tarafından 1879'da yapılmış olan eserde (Görsel 4) Venüs resmin tam merkezinde beyaz pürüzsüz tenli, kıvılcıklı ve kadınsı hatlara sahip bir beden ile izleyicinin karşısındadır. Venüs, kabuğun üzerindeki duruşu ile oldukça erotik bir poz vererek masumiyetten uzak olgun bir figür olarak gösterilmiştir. (Gögebakan, 2010: 77-80).

Çıplaklıkla ilgili yasaklar, bir bir yıkılıp görsel sanatların her alanında kendine yer bulmaya başlamıştır. (Şen-yapılı, 2002: 9). 20. yüzyılda tamamen ortadan kalkmış olan yasaklar, çıplaklıkla birlikte cinsellik ve hazzın ön plana çıkacağı eserlerin oluşmasına olanak sağlamıştır. "Daha önceki dönemlerde güzellik, cinselliğin ahlakın, aklın ve iktidarın yüceltilmesini sağlarken, şimdi onların dışlanması ve sorgulanmasını sağlamaya başlamıştır." (Kahraman, 2005: 10-11).

Güncel sanat, ne kendi içinde tanımlanabilecek ayrı bir estetik niteliğe ne de neyin sanat olarak kabul edilmesi gerektiğine ilişkin küresel bir anlayışa işaret etmektedir. Yeni bir bağlamı yansıtmaktansa, bir bağlam ya da odak noktasının yok olmasını sağlar ve toplumlar içerisinde var olan pek çok alanda (siyasi, ekonomik, kültürel ya da dinî) konularda karşıt düşüncelerin varlığını da bünyesinde barındırmaktadır (Boren, <http://www.e-skop.com/skopbulten/cagdas-estetik-cagdas-sanatkuresel-sanat/3227>).

Hegemonik bir sanat anlayışına dayanan modern sanattan açıkça ayrılarak herhangi bir üst-anlatıyı takip etmeyecek başlı başına böyle bir model olma iddiasını reddetmiştir. Güzelliği tanımlayan bildiğimiz klasik formlar yerine sanatçı artık kişisel anlatımına hizmet eden formlar ortaya koymaya başlamış ve böylelikle ideal güzelliğin temsili Venüs artık farklı görüntülerde karşımıza çıkmaya başlamıştır.

Görsel 5. Salvador Dali, Venüs de Milo, 1936

Venüs de Milo aldı eser 1936 yılında Salvador Dali tarafından yapılmıştır. (Görsel 5) Klasik güzelliğin önemli parçalarından olan bu eser, sanatçı tarafından sıradan bir nesne düzeyine indirgenmiştir. Aynı zamanda bu eser, gerçeküstücülerin artık geçersiz olarak değerlendirdiği, Antikçağ heykellerine bir karşı koyuş niteliği taşımaktadır. Sanatçı, Milo Venüs'ü kopyası olan heykelin karnına, göğsüne, alına ve dizine çekmeceler yerleştirmiştir. Bu çekmeceleri Sigmund Freud, bir ceza olarak değerlendirmiş ve tutamak yerine de ponponlar yerleştirmesini erotik bir anlatım olarak değerlendirmiştir. (<http://www.leblebitozu.com/surrealizmin-en-onemli-ismi-salvador-dalinin-22-mukemmel-eseri/>).

Venüs imgesi, geçmişteki Venüs çalışmalarına göndermeler yapsa da artık farklı anlamlar taşımaya başlamıştır. Sanatçılar, Venüs'ü sadece aşk ve güzelliğin temsili olarak görmeyip sorgulama yapmaya başlamışlardır. Aşağıda nesnesi Venüs olan çalışmalardan örnekler verilmiştir.

Görsel 6. Marcel Duchamp, Veriler: 1-Şelale 2- Gaz Aydınlatma, 1966

Sanatçı Marcel Duchamp tarafından geçmiş değerlere tepki olarak oluşturulan önemli eserlerden biri olan "1-Şelale 2-Gaz Aydınlatma" adlı çalışma (Görsel 6) sanatçının üzerinde uzun yıllar (1946-66), gizlilikle çalıştığı üç boyutlu bir çalışmadır. Giorgione, Tiziano ve Manet'nin Venüslerine ve Courbet'nin Dünya'nın Kökeni tablosuna göndermeler içermektedir (Dawn, 1999: 202). Gizli bir şekilde bakılıyormuş hisse uyandıracak bir şekilde tasarlanmış olan bu çalışmada izleyici, doğada, cinsel organı görülecek şekilde yerde yatan, çıplak bir kadın ile karşılaşır uzakta bir şelale görülmektedir. Manzara Giorgione ve Tiziano'nun geleneksel nü resimlerine benzemektedir ama çıplak kadın Manet'nin Olympia'sı gibi Modern bir çıplaktır (Dawn, 1999: 202). Çıplak kadının yüzü görünmemekte ve çalışmanın tam merkezinde "Dünya'nın Kökeni" tablosunda olduğu gibi bir vajina bulunur. Duchamp'ın çıplak kadını, elinde tuttuğu gaz lambası ile tam an-

lamıyla kendisini dikizleyenlere ışık tutmaktadır. Sanatçının bu çalışması ile kadının seyirlik bir nesne olarak sunulmasına yönelik tepkisini ortaya koyduğu düşünülmektedir (Açan, Aygenç, 2016: 239-253).

Görsel 7. Joel-Peter Witkin, Venüs'ün Doğuşu, 37.5x38cm, 1988

Klasik güzellik kurallarına karşı çıkan bir diğer sanatçı da Joel-Peter Witkin olmuştur. Sanatçı özellikle kurguladığı ve izleyiciyi rahatsız edecek figüratif düzenlemeler üzerinden çalışmalar gerçekleştirmiştir. Bu bakış açısı ile yeniden yorumlayıp ürettiği çalışmalar arasında "Venüsün Doğuşu" (Görsel 7) adlı eserindeki Venüs'ü hermafrodit bir insan olarak yansıtmıştır. Sanatçı, kalıplaşmış güzellik anlayışına bu yapıt ile kadın güzelliğine eleştirel bir bakış açısı kazandırmıştır. Venüs'ü çift cinsiyetli bir insan olarak tasvir etmiş olup, toplumun görmezden geldiği sorunları irdeleyerek bu yöndeki yasakları ve ön yargıları yıkmaya çalışmıştır (Göktaş, 2008: 235-244).

Görsel 8. Yasumasa Morimura, Portre (Futago), 1988

Sanatçı Yasumasa Morimura'nın bir erkek olarak kendisini Olympia'ya dönüştürdüğü "Portre (Futago)" adlı çalışması (Görsel 8) ile sanatçı ve model, özne ve nesne, ori-

jinal ve taklit, arzu ve reddi, cinsel kimlik ve cinsel performans arasındaki ilişkileri irdelemektedir (Wagner, 2004). Bazı eleştirmenler ise bu çalışmayı Morimura'nın Japon bir sanatçı olarak Asya sanatını işgal eden Batı kültürüne bir eleştirisi olarak değerlendirmektedir (Gorman, 2013: 13). Görünen o ki Olympia burada da tıpkı Manet'nin çalışmasında olduğu gibi yeni sorgulamaları beraberinde getiren bir konumdadır.

Güzellik kavramını yerlebir eden bir diğer sanatçı da kuşkusuz ki Fernando Botero olmuştur. Sanatçı ideal güzele bir başkaldırı olarak "Broadgate Venüs" isimli eserini üretmiştir.

Görsel 9. Fernando Botero, Broadgate Venüs, Londra

İngiltere'nin Londra şehrinde, bir halk meydanına yerleştirilen bu eser yaklaşık olarak 5 ton ağırlığındadır. Sanatçı bu çalışmasında, (Görsel 9) akıllarımıza Willendorf Venüs'ünü getirmektedir. Her iki Venüs'de, ağır ve abartılı bir vücut yapısına sahiptir. (<https://www.continiartuk.com/fernando-botero-broadgate-venus/>).

Botero'nun "Broadgate Venüs" heykeli, diğer Venüs çalışmalarının aksine şehvetsiz bedene sahip olarak tasvir edilmiştir. Heykelde, cazibeye ya da tutkuya davetiye çıkaran bir ibare yoktur. Bunun yerine, cinsel bölgesini saran örtü sayesinde iffetli, saygın, utangaç bir Venüs olarak betimlenmiştir. Dahası Willendorf Venüs'ü gibi anaç bir karakter olarak da betimlenmiştir. " (Hanstein, 2003).

Görsel 10. Niki de Saint Phalle, Siyah Venüs

Bir başka Venüs yorumlaması sanatçı Niki de Saint Phalle tarafından gerçekleştirilmiştir. Sanatçı, toplumda kadının değerini irdeleyen eserler üretmiş olup kadının gücünü ve özgüvenini sembolize edebilecek devasa boyutlarda yuvarlak hatlara sahip, Fransızcada kadın anlamına gelen “Nadas” adlı yapıtlar (Görsel 10) üretmiştir. Sanatçı bereket ve sevgi temsili olan Willendorf Venüs’ünden esinlenerek yaptığı heykellerden bir tanesi “Siyah Venüs” adlı çalışmadır.

Sanatçı yapmış olduğu Siyah Venüs çalışmasını; bereket ve doğurganlığı önemli hale getirerek, ideal güzelliğin savunduğu oranların aksine abartılı oranlarda siyah bir tene sahip kadın olarak gerçekleştirmiştir.

Görsel 11. Michelangelo Pistoletto, Paçavra içinde Venüs, Mermer Reprodüksiyon, 212 x 340 x 110cm Tate Modern, Londra, 1967

Sanatçı Michelangelo Pistoletto’nun yaptığı Venüs çalışması ise ideal güzelliğe sahip ve erotik bir duruş sergileyen Venüs heykeli formundadır. İzleyicinin rahatça görebilmesine izin verecek şekilde yerleştirilmesinin aksine heykel, yığın halinde duran kıyafetlere doğru çevrilerek konumlandırılmıştır. (Görsel 11) (<https://www.tate.org.uk/art/artworks/pistoletto-venus-of-the-rags-t12200/textsummary>).

Yüzyıllardır aşk ve güzellik tanrıçası olan Venüs bu çalışmada artık güzellik kavramının sıradanlığına ve önemsizliğine vurgu yapan bir yorumlamayla izleyicinin karşısına çıkmıştır (Keats, 2013).

Görsel 12. Jeff Koons, Balon Venüs, 259.1 x 121.9 x 127 cm, Gagosian Galerisi, 2012

Pistoletto tarafından sıradanlığı vurgulanan Venüs, sanatçı Jeff Koons tarafında tekrar anaç ve bereket tanrısı olarak yorumlanmıştır. Popüler kültür söylemleriyle sanatçı tarafından yeniden yorumlanmış olan “Balon Venüs” adlı eser, “Willendorf Venüs” referans alınarak yapılmıştır. Sanatçı herkesin anlayıp zevk alabileceği çalışmalar üretmek istiyorum söylemi ile ürettiği Balon Venüs, 259.1 x 121.9 x 127 cm ölçülerinde gerçekleştirmiştir. (Görsel 12) (https://www.artspace.com/jeff_koons/balloon-venus).

Görsel 13. Susan Grabel, Venüs, Kağıt döküm, Ahşap, 7,5x7,5x16,5cm, New York, 1999

Tanrıça Venüs’ü yorumlayan bir başka sanatçı da Susan Grabel olmuştur. (Görsel 13) Sanatçı güzelliği ile ünlü tanrıça Venüs’ü, güzelliğinin aksine zamanın kadın bedeninde meydana getirdiği tahribatları en yalın bir görüntü ile kağıt hamur kullanarak yansıtmak istemiş ve güzellik algısına eleştirel olarak yaklaşmıştır.

Görsel 14. Jonathan Thorpe, Heather’ın Rönesansı, 2014

Sanatçı Hannah Wilke gibi fotoğraf sanatçısı Jonathan Thorpe da 2014 yılı başında kanser ve Venüs temalı bir projeye gerçekleştirmiştir. Sanatçı, kemoterapi gören Heather Byrd ile Botticelli’nin “Venüsün Doğuşu” (Görsel 14) tablosunu hastane ortamına uyarlayarak yeniden kurgulamıştır. “Heather’ın Rönesansı” olarak isimlendirilen çalışmada, fotoğrafın merkezinde Venüs çıplak ve kel olarak konumlandırılmıştır. Etrafı hemşire ve doktorlarla çevrilidir. Venüs’ün giysileri ve

sarı peruğu yerde durmaktadır. Çalışmadaki Venüs bir eliyle cinsel organı, diğer eliyle göğüslerini tutmaktadır. Hemşire ise Venüs'e hastane önlüğünü örtmeye çalışmaktadır. Sanatçı yapmış olduğu bu çalışma ile kemoterapi görenlere, güzelliğin belirli kural ve ölçütlere bağlı olamayacağını vurgu yapmaktadır (Hanssie, 2014).

Görsel Resim 15. Hans-Peter Feldmann, Medici Venüs, 2014

Feldmann, yapıtlarında genellikle toplum, cinsellik ve medyayı irdelemektedir. Sanatçı "Medici Venüs" (Görsel 15) adlı çalışmasında hem eski hem de modern kopyalarına duyulan saygıyı sarsmayı amaçladığını belirtmiştir. (<http://m10.manifesta.org/en/artists/hans-piter-feldman/>)

Sonuç

Venüs'ün, sanat tarihindeki güçlü konumu onu etkili bir sembol haline getirmiştir. Antikçağ güzellik kavramının, artık sanatçılar tarafından sorgulanabilir olması ve Venüs'ün artık çağa uyarılma isteği ile farklı yorumlamaları da beraberce getirdiği anlaşılmaktadır.

Sanatçılar, çalışmalarında yer verdiği Venüs imgesi ile zıt kavramlardan ya da ikilemlerden yararlanarak sorgulamayı güçlendirmeyi hedefledikleri anlaşılmaktadır. Böylece Venüs'ün temsil ettikleri ile karşısında yer alan kavram arasındaki farklılık vurgusunu güçlendirdikleri görülmektedir. Günümüzde sanatçı, bireysel arayışlarını sürdürürken, Venüs'ün de bu arayışlara katkı sunmaya devam edeceği anlaşılmaktadır. Özellikle çağın değişen güzel kadın algısı, farklı Venüs yaratımlarına da olanak sağlamaya devam edeceğini düşündürmektedir.

Kaynaklar

Antmen, A. 20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar, İstanbul: Sel Yayıncılık, 2012

Açan, V. Aygenç, E. Post Modern Dönemde Venüs ün Sanat Objesi Olarak Kullanımı, Sanat Yazıları Hacettepe, 33sayı, 239-253), 2016

Aristoteles, Metafizik, (Çev. Ahmet Arslan), İstanbul: Sosyal Yayınları, 1996

Baki, A., Uzun, E., Uzun, S., Yolsal, Ü. H., Erk Ulaş, S., Felsefe Sözlüğü, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2002

Berger, J. Görme Biçimleri, (Çev.Y.Salman), İstanbul: Metis Yayınları, 2009

Belting, H. Çağdaş Sanat/Küresel Sanat (Çeviri: Ayşe Boren), 8/1/2017, skopbülten, 2009

Gögebakan, Y. Avrupa Resim Sanatında Kültürel Mirasa Ait Unsurları Resimsel Bir imge Olarak Kullanan Üç Sanatçı: Sandro Boticelli, Sanzio Raphael ve Jacques Louis David, Sanat Yazıları Hacettepe 23, 2010

Caner, E. Kutsal Fahışeden Bakire Meryem'e Toprak ve Kadın, İstanbul: Su Yayınevi, 2004

Dawn. A. Cox, N. Hopkins, D. Marcel Duchamp, Singapore, 1999

Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi-1 İstanbul: Yem Yayınları, 1997

Erhat, A. Mitoloji Sözlüğü, İstanbul: Remzi Kitabevi, 10.Basım 2001

Ergün, Mustafa, Sanat Felsefesi(Estetik), <http://mustafaergun.com.tr/wordpress/wp-content/uploads/2015/11/sanاتفelsefesi.pdf>, 2008

Gombrich, E. H. Sanatın Öyküsü. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1986

Gökten, Ç. Fotoğraf Sanatı İle Mitoloji Arasındaki Etkileşim. Sanat, Tasarım, Bilgi Sempozyumu, İstanbul: YTÜ, 2008

Gorman, C. Yoşumasa Morimura: Appropriator of images Cultures and İdentites (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ohio. 2013

Hanstein, M. Botero, Almanya: Taschen yayınları, 2003

Hanssie. Cancer Patient Recreates Botticelli's 'Birth of Venus', SLR Lounge, Erişim: 29.11.2014

Kınay, C. Sanat Tarihi, Ankara: Kültür Bakanlığı, 1993

Tecimer, Ö. Sinema

Modern Mitoloji, İstanbul: Plan B İletişim, Tasarım, Tanıtım, Yayıncılık ve Yapımcılık San. Ve Tic. Ltd. Şti, 2005

Tetikçi, İ. Gelenekten Günümüze Aktarımlar Venüs, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, 2015

Kranz, Walter, Antik Felsefe-Metinler ve Açıklamalar, (Çev. Suad Y. Baydur), İstanbul: Sosyal Yayınlar, 1984

Kant, Immanuel, Yargı Gücünün Eleştirisi, İstanbul: İdeal Yayınevi, 2006

Krausse, A. Rönesanstan Günümüze Resim Sanatının Öyküsü, Almanya: Literatur Yayıncılık, 2005

Kahraman, H. Cinsellik, Görsellik, Pornografi, İstanbul: Agora Kitaplığı, 2005

Keats, J. (2013), Arte Povera? How An Ambitious Art Historian Simulated A Revolution, Forbes, Erişim: 10.11.2014 <http://www.forbes.com/sites/jonathonkeats/2013/02/01/arte-povera-how-an-ambitious-art-historian-simulated-a-revolution/>

Şenyapılı, Ö. Görsel Sanatlar ve İletişim, Ankara: Sanat yapım Yayıncılık, 1996

Şenyapılı, Ö. 20. Yüzyılda Sanatta Erotizm: Fahişe Yüzyılın Sanatı. İstanbul: Boyut Kitapları, 2002

Özdemir, G. Boticellinin İlkbaharı. Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi Cilt:40, Sayı:1, 2016

Paglia, C. Cinsel Kimlikler: Nefertiti'den Emily Dickinson'a Sanat ve Dekadans, (Çev. Didem Atay), Ankara: Epos Yayınları, 2004

Turani, A. Dünya Sanatı Tarihi, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2011

Wagner, B. (2004). Gender - Double Trouble and Transgression: Yasumasa Morimura's appropriation of a desirable body. MP: An Online Feminist Journal. Erişim: 30.11.2014, http://academinist.org/wp-content/uploads/2010/06/010112Wagner_Yasumasa.pdf

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Praksiteles>).

<http://www.uffizi.org/artworks/the-birth-of-venus-by-sandro-botticelli/>

<http://birgunbiryerde.blogspot.com.tr/2013/10/tum-caglar-en-guzel-heykeli-knidos.html>

wikipedia.org/wiki/Urbino_Venüsü?veaction=edit§ion=1).

<http://www.leblebitozu.com/surrealizmin-en-onemli-ismi-salvador-dalinin-22-mukemmel-eseri/>

<https://www.continiartuk.com/fernando-botero-broadgate-venus/>

<https://www.tate.org.uk/art/artworks/pistoletto-venus-of-the-rags-t12200/textsummary>.

https://www.artspace.com/jeff_koons/balloon-venus

<http://www.srlounge.com/cancer-patient-recreates-botticellis-birth-venus-shot/>

<http://m10.manifesta.org/en/artists/hans-piter-feldman/>.Berger, 2009, s. 47-51)

Görsel Kaynaklar

Görsel1: <http://gazetekarinca.com/2018/03/facebook-30-bin-yillik-willendorf-venus-heykelini-uygunsuz-buldu-sansur-uyguladi/>

Görsel 2: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Praksiteles>

Görsel 3: <https://artsandculture.google.com/asset/the-birth-of-venus>

Görsel 4: [https://www.wikidata.org/wiki/media/File:The_Birth_of_Venus_by_William-Adolphe_Bouguereau_\(1879\).jpg](https://www.wikidata.org/wiki/media/File:The_Birth_of_Venus_by_William-Adolphe_Bouguereau_(1879).jpg)

Görsel 5: <https://www.dalipaintings.com/venus-de-milo-with-drawers.jsp>

Görsel 6: https://www.researchgate.net/figure/Marcel-Duchamp-Etant-donne-1-la-chute-deau-2-le-gaz-declairage-Given-1-The_fig30_324390270

Görsel 7: <https://www.phillips.com/detail/JOEL-PETER-WITKIN/NY040313/177>

Görsel 8: <https://www.sfmoma.org/artwork/97.788>

Görsel 9: <https://londoniscool.com/broadgate-venus-london-mother-greed>

Görsel 10: <https://tr.pinterest.com/pin/111534528242110026/>

Görsel 12: <https://www.artsy.net/artwork/jeff-koons-balloon-venus-magenta>

Görsel 13: https://www.brooklynmuseum.org/eascfa/feminist_art_base/susan-grabel

Görsel 14: <https://mymodernmet.com/jonathan-thorpe-the-renaissance-of-heather/>

Görsel 15: <http://m10.manifesta.org/en/artists/hans-piter-feldman/>